

duhovnoga zjedinjenja vsih ilirskih Slavijanov, ali premdar vnogi možbit nemanje ovu istu potreboču spoznali su, malo se ih je vendar žalibog dosada našlo, koji bi tak pomnjivo, tak neutrudljivo vu činu k tomu velikomu poslu štogod doprinesli bili, kak gospon doktor Župan. — Znajući, da je teško razumno obdelavati ono, što človek zevsema nepozna, putuje po celom Ilirju, da vidi duhovno i telovno življenje naroda, na kojega korist dan i noć svoja mišljenja ravna. On pobira oposred prostoga puka starinske reči, izgovore, prirečja; on si zabeležuje običaje — i posluje vu razredjenju zemljopisa i krajobraza (mape), da s tim bolje utemlji svoja pisma, koja sverhu dogodovščine ilirske spravlja. Samo ako vnogi toga putnika nasledovali budu, samo onda duhovnim načinom podkopati se mogu ružne zidine, koje bratju od bratje lučiju, i koje se samo na sramotu našega stoletja jošće kano ostanak stare predsudje od koga podpirati mogu“.

Govor grofa Leona Thuna ob sklepu splošnega avstrijskega katoliškega shoda (v četertek 3. maja). Dalje.

In ko otrok vzraste v dečka ali v deklico, stariši ga vpeljujejo v kerščanski nauk, a ne le v nauk, temveč tudi v kerščansko življenje. Otrok se vdeležuje kerščansko — katoliških navad pri hiši, in ko vzraste v mladenča ali v devico, stariši tako naprej zanj skerbé, da v ti meri, v kateri svet bolj spoznava, tudi v spoznanji vere napreduje, in kolikor on bolj občuje s svetom čez meje domače hiše, tudi napreduje v kerščanskem življenji; kakor namreč raste v spoznanji sveta in razmer, toliko bolj mora rasti v kerščanskem življenji. Tako se vterdi prava misel, pravo spoznanje, ki vodi človeka gotovo in varno v življenji.

Kedar stariši nemorejo več sami svojih otrok podučevati, ampak si iščejo pomočnikov, tako jim je volivšim take perva skerb, da otroka ne zaupajo ljudem, ki sami ne mislijo po kerščansko, da še celo slutnja, da bi se tukaj ne bili zmotili, jim prizadeva veliko skerbi, in kakor mislijo, da se kaj tacega pri podučevanji poskuša, ter se hoče omajati versko prepričanje pri otroku, precej odstrane krivega. Z vsa previdnostjo skerbe stariši, da ne pride od zunaj slaba setev dvomljivosti v otroče serce, da se njegova domišljija ne omadeževa, njegova nprav ne ogerdi. Tako ga varujejo dotlej, da smejo upati, da se je kerščansko prepričanje dovolj uterdilo, da zamore otrok sam odvracati nevarnosti, ki mu žugajo. Sila malo družin pa je, ki bi same mogle izobrazevati svoje otroke zgol po domači izreji. Po večem so vse družine prisiljene, da združujejo svoje otroke zarad podučevanje z drugimi otroci, t. j. da jih v šolo pošiljajo. Potrebo šol, je potem, ko je bila po razpadu rimske države za dalj časa pokopana gerško-rimska civilizacija, najprej cerkev spoznala; med barbar-skimi narodi, prestopivšimi v kerščanstvo, je perva osnovala šole, in ne

le samo take, ki jih imenujemo ljudske šole, marveč tudi šole za višo omiko. Te šole so se razmnožile in razširile v tej meri, v kateri so se razvile družinske ali socialne zadeve, in sčasoma so se kristijanje sami zedinili, da so ustanovile šole po svoji potrebi, in jih prepustili cerkvenemu vodstvu. Podlaga ljudski šoli je postala farna šola. Tako so se kerščanske ljudske šole razvijale dan za dnevom do današnjih dni pod cerkvenim vodstvom.

In kakor stariši postopajo doma, ko otroke izrejšajo, isto pot je tudi hodila šola z otroci, kateri so ji bili izročeni. Kakor hišni oče doma čuje nad odgojo, isto vodi in nadzoruje, tako je v šoli župnik duševni oče vsi družini. V šoli so podučevali, a ne le samo podučevali, šola je bila tudi del kerščanskega življenja, in le s tem je delala na to, da se je kerščanska mišljenje pri ljudstvih ohranilo, utrdilo in razvilo.

Tako ni bilo samo pri nas katolikih. Tudi tačas, ko je po velikem krivoverstvu odpadlo mnogo ljudi od cerkve, je ustanovila vsaka verska ločina svojo lastno šolo. Že v naravi človeški tiči spoznanje, da mora šola gojiti versko prepričanje. Še le najnovejši čas nam kaže šole, ki stoje na drugačnih tleh, namreč brezverske šole, in sicer se prikaže brezverska šola med omikanim svetom v razni obliki. Tako nahajamo v severni Ameriki šole, ustanovljene tako, da se podučuje v njih samo v svetnih (weltlich) predmetih. Tako je nastala brezverska šola po deželah, kjer civilizacija ne postopa po naravnem potu, po katerem bi se podedovana domača omika razvijala, ampak tam, kjer se pogumni ljudje lotijo orjaškega dela, da od danes na jutro napravijo civilizirano državo. Po teh deželah, kjer je malo prebivalcev, pa še ti razkoljeni v brezštevne verske ločine, ni kazalo državnih oblasti, katera je pri tem prenašljenem razvoju tudi šol potrebovalo drugače, nego, da ustanovi šole, občne otrokom raznih verskih ločin, volili so za to najkrajšo pot ter izrekli, da ima državna šola um razvijati in podučevati otroke v svetnih rečeh. Kar se podučevanja v veri tiče, naj se vsak obrača na svojega dušnega pastirja.

Katoliška cerkev je pa precej obsodila tako postopanje. Sklicujem se na sklep škofovske sinode, katero so imeli l. 1873, v državi Ohio in kjer je bilo stavljeno vprašanje, ali se smejo spuščati katoliški stariši, ki svoje otroke pošiljajo v brezverske šole, k svetimi zakramenti? in v tem oziru je sinoda tako-le razsodila: „Sveti prestol in ordinariat sta zanimala to vprašanje, tisti stariši, ki svoje otroke pošiljajo v nekatoliške šole, se sami ne smejo pripuščati k svetim zakramentom“.

Izjema od te prepovedi se je dovolila le takrat, ako ni nemogoče, ustanoviti katoliško šolo in tudi takrat le, ako župnik privoli, ki pa sme v to privoliti, derže se nekaterih posebnih škofovih ukazov.

Ta amerikanski sistem je bil v nekaki meri tudi začel na Angleško. Tamkaj niso šole po deželi sistematično razdeljene po vsi deželi, obert se

gromadi in kopiči po nekaterih mestih tako, da so po takih krajih, hoté odverniti vzrast popolnoma zanemarjene mladine, osnovali državne šole, v katerih bi imeli po ameriški otroci raznih verskih ločin samo v svetnih predmetih poučevani biti. Na Angleškem je hotela neka stranka ta sistem sprejeti za občni šolski sistem; a to ni ugajalo angleškemu duhu za resnico in prostost, in preteklega leta so imeli prav zanimive razprave o tej stvari. V poročilih o tem so se začeli glasovi anglikanov, ki so se izrazili z vso odločnostjo tako-le: „Nismo katoliki, nasprotniki smo katoliški cerkvi, a poprej bomo pošiljali svoje otroke v katoliško šolo, kakor v tako, ki noče vedeti ničesa od vere“. In stvari na Angleškem so se razvile tako, da je poleg takih šol neomejena prostost za napravo verskih šol, in angleški katoliki so se zbrali in si prizadevajo s prečudno delavnostjo in požrtvalnostjo na to, da snujejo povsod šole, dosti velike, da sprejmo vse katoliške otroke. Angleška postavodaja pa je bila zadost pravedna in pravična, da je skerbela zdatno za to, da se ne sme v brezverskih soseskih šolah zgoditi nič kaj tacega, kar bi spodkopavalo kerkščansko prepričanje, in da se nobeden oče ali jereb o kakorkolšnih okolistavah ne sme siliti, da bi pošiljal svoje otroke ali varovance v šolo, ki ni njegovega veroizpovedanja. Kakor se kaže, bodo na ta način po tekmovalni verske šole preobladale popolnoma brezversko šolstvo.

(Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— *Iz Celjske okolice.* Tukajšno uradno konferenco smo imeli 1. in 2. avgusta v Celji. Po navadnih, izvršenih posameznostih pride poročilo nadzornikovo, katero je delil v dva dela.

K prvemu spada priobčenje ukazov in postav; izmed priobčenih sem jih naštel 26, bom le nekaterih opomnil.

Kerkščanski nauk se ima z začetkom bodočega šolskega leta v vsakej skupini po dve uri na teden poučevati. Pomniti pa si je — razlaga predsednik — da se ima ta ura kot »plus« k dosedanjim uram smatrati. (Ne da bi se morda ta ura vzela kakemu drugemu predmetu.)

Izišla so nova — nemška berila v 8. oddelkih. Ta berila se bodo morala v slovenske šole vpeljati; — ali se imajo ali ne, to nij vprašanja, ampak le v tem naj je posvetovanje; kateri oddelek se bode v tej ali onej šoli, v tem ali onem razredu vpeljal — pravi nadzornik. Ta nemška berila se bodo (tudi slovenskim šolam poslala gratis (als Armenbücher). — Pa res — na nekaterih šolah, se ve da na slovenskih, smo že dobili ta nemška berila.

Neke nemške bukve »Lehrerbild« se priporočajo.

Lapajnetove knjige se ne smejo rabiti — niti učenci niti učitelji jih ne smejo —, ta prepoved se v novič pojstri; le Kronen — Lapajnetove »Pripovedi Štajerske« so dopuščene kot dopolnilo k berilu.

V slovenskih šolah se ne smejo nobene druge pesmi učiti, niti peti, kakor edino tiste, ki so v dotičnih berilih — pač se sme nemški peti —. Na več razrednej šoli v višem razredu naj se poje nemški (nasvetuje nadzornik g. Končnik).